

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خط پشیمان

روایتی تصویری از تدارکات و پشیمانی سپاه
در دفاع مقدس

حاوی ۱۵۲ تصویر در ۱۸۰ صفحه

خُطّ پشْتیبیان

روایتی تصویری از تدارکات و پشتیبانی سپاه در دفاع مقدس

چاپ اول: ۱۳۹۱، تهران

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه، قیمت: ۲۵۰/۰۰۰ ریال

مدیریت هنری و محتوایی: انجمن عکاسان انقلاب و دفاع مقدس

پژوهش: حسین بهرامی

مدیر تولید: سیداحمد حسینی

گرافیک: سیدحامد میرهاشمی

ویرایش عکس: پرویز بیانی

رؤتوش عکس: علی جعفری، سروش جوادیان

ویرایش متن: علیرضا اشتری

لیتوگرافی: فرآیند گویا

چاپ: فرهنگ و هنر گویا

صحافی: علی

ناشر: انجمن عکاسان انقلاب و دفاع مقدس

تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.

تقدیم به:

- شهدای والامقام دفاع مقدس و ۴۰۰۰ شهید عرصه‌ی تدارکات و پشتیبانی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

- رزمندگان، جانبازان و آزادگان آمادوپشتیبانی سپاه که با تلاش خالصانه، راه جهاد را برای مجاهدان دفاع مقدس هموار نمودند.

- خانواده‌ی معزز شهدا و ایثارگران پشتیبانی سپاه که با صبر و مقاومت و ایثار، اسطوره آفریدند.

درباره‌ی کتاب

«وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهٖ عَدُوٌّ اَللّٰهُ وَ عَدُوُّكُمْ وَ اٰخِرِيْنَ مِنْ دُوْنِهِمْ لَا تَعْلَمُوْنَهُمْ اَللّٰهُ يَعْلَمُهُمْ ... وَ هرچه در توان دارید، از نیرو و اسب‌های آماده بسیج کنید تا با این کار (تدارکات) دشمن خدا و دشمن خودتان و (دشمنان) دیگری را جز ایشان که شما نمی‌شناسیدشان و خدا آنان را می‌شناسد، بترسانید.»(۱)

«جنگ» یکی از عناصر پایدار تاریخ است. بشر در طول ۵ هزار سال تاریخ تمدن مکتوب خود، ۱۴ هزار جنگ را تجربه کرده و تنها ۲۸۶ سال از این دوران طولانی را بدون نبرد و خونریزی گذرانده است. در این جنگ‌ها بیش از چهار میلیارد انسان جان باخته‌اند.(۲) البته جنگ در جهان امروز و بر خلاف گذشته، پیچیدگی و گستردگی بیشتری یافته است. موشک‌های دوربرد، قدرت هوشمند، دسترسی به فضا و فناوری اطلاعات و ارتباطات از جمله خصوصیات بارز جنگ‌های امروزی است.

«پشتیبانی از جنگ» که در فرهنگ لاتین آن را «لجستیک» می‌نامند، از دیرباز و در تاریخ همه‌ی جنگ‌ها یک رکن اساسی بوده است. «سون تزو» -از فرماندهان نظامی چینی در ۳۵۰ سال پیش از میلاد- دکترین جنگ را مرهون سه عنصر اصلی می‌دانست؛ «استراتژی»، «تاکتیک» و «لجستیک». امروزه کارشناسان نظامی تا آن‌جا بر این مهم تأکید دارند که می‌گویند: باید ۱۰ تا ۱۵ نفر برای تأمین و پشتیبانی از هر رزمنده تلاش کنند.

در پایان تابستان ۱۳۵۹ که صدام بعثی تجاوز علیه ایران را شروع کرد، نیروهای انقلابی مردمی و از جمله سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، هنوز برای ورود به یک جنگ گسترده به بلوغ و آمادگی نرسیده بودند. با این حال در هشت سال دفاع مقدس، با حضور و پشتیبانی همه‌جانبه‌ی مردم، به آن‌چنان توان مادی و معنوی و دانش نظامی رسیدند که چشم جهانیان را از حیرت خیره کردند و این دوران را به عنوان یکی از پرفروغ‌ترین دوران جهاد و شهادت در تاریخ به ثبت رساندند.

در این هشت سال دفاع همه‌جانبه، بسیاری از نوجوانان و سالخوردگان و به‌ویژه زنان و مادران و حتی کسانی که توان مالی چندانی نداشتند، از هیچ‌گونه پشتیبانی و مشارکتی دریغ نکردند. تمام مردم شهرها و روستاهای کشور، با اشتیاقی وصف‌ناپذیر، بخشی از مایحتاج زندگی خود را به رزمندگانشان اهداء نمودند تا از آنان بهترین پشتیبانی را کرده باشند.

به دنبال حرکت عظیم پشتیبانی از جنگ، نهاد انقلابی بسیج مستضعفین نیز با تشکیل «ستاد جذب و هدایت کمک‌های مردمی» به جمع‌آوری و سازماندهی و ارسال امکانات پرداخت.(۳) ضمن این‌که شایسته است از نخستین ایثارگران «جهاد پشتیبانی جنگ» در نهاد انقلابی جهاد سازندگی به‌نیکی یاد کنیم که از لحظات آغازین جنگ تحمیلی، کمک‌های مردمی را از شهرها و روستاهای دوردست جمع‌آوری می‌کردند و به خطوط مقدم جبهه‌ها می‌رساندند.(۴)

در پی وسعت گرفتن دامنه‌ی جنگ و نیاز به پشتیبانی‌های گسترده‌تر، وزارت سپاه شکل گرفت. در اواخر جنگ نیز به سبب نیاز بیشتر به امکانات و ضرورت یک سازماندهی اساسی، شورای عالی پشتیبانی جنگ به فرمان حضرت امام خمینی رضوان‌الله‌علیه و به ریاست حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (رئیس‌جمهور وقت) تشکیل شد تا جلوه‌های دیگری از بسیج ملی و تولید امکانات مورد نیاز بومی و قطع وابستگی از بیگانگان را به نمایش بگذارد.

امروزه که به لطف پروردگار و به برکت جهاد همه‌جانبه، ملت ایران به رشد قابل توجهی در صنایع نظامی و غیر نظامی رسیده است، بیان ناگفته‌های حماسه‌ی رزمندگان اسلام قطعاً حیرت و تحسین و عبرت همگان را برخواهد انگیخت. هنوز بسیاری از ابعاد دوران دفاع مقدس و صحنه‌های ایثارگری رزمندگان و مردم غیور ما مجال انعکاس نیافته است. پس ضرورت دارد پیش از آن که آثار این جهاد عظیم از بین برود یا به بایگانی اسناد انتقال یابد، به انتشار گوشه‌هایی از آن همت گماریم.

^[1] قرآن کریم، سوره‌ی مبارکه‌ی انفال، آیه‌ی ۶۰، ترجمه‌ی فولادوند، (سایت تبیان)

^[2] ویل دورانت، تاریخ تمدن، ۱۳۶۵، ۲۴۹

^[3] امام خمینی رضوان‌الله‌علیه در سال ۱۳۶۴ طی حکمی فرمانده کل سپاه را به جذب و هدایت کمک‌های مردمی به منظور پشتیبانی از جبهه‌ها موظف فرمودند.

^[4] مقام معظم رهبری (مصاحبه‌ها، مهر ۱۳۶۲، ص ۱۰۵)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۳۱ شهریور ۱۳۵۹ سرآغاز هشت سال مقاومت و پایداری و دفاع همه‌جانبه‌ی ملت مسلمان و خداجوی ایران در برابر هجوم کفر و ظلم بعثی صدام بود که با حمایت استکبار جهانی و با تمام قوا، نهال تازه‌روبیده‌ی انقلاب اسلامی را هدف گرفته بودند. ملت ما هنوز طعم شیرین انقلاب اسلامی را به‌خوبی نجشیده بود و هنوز خون پاک مبارزان شهیدش بر سنگفرش خیابان‌ها خشک نشده بود که دفاع مقدسش را در برابر یورش گسترده و سراسری ارتش بعث عراق آغاز کرد؛ تجاویزی که هدفش اشغال سرزمین و سرنگونی نظام تازه‌تأسیس جمهوری اسلامی ایران بود. ارتش بعث عراق با پشتیبانی اربابان مستکبر خود به‌سرعت بخشی از خاک ایران اسلامی را به تصرف درآورد و مواضع خود را در داخل مرزهای ایران تثبیت کرد. رهبر کبیر انقلاب، امام خمینی رضوان‌الله‌علیه مردم را به مبارزه و مقاومت در برابر هجوم و تجاوز دشمن فراخواند. ملت انقلابی در دفاع از حریم کشور، بی‌دریغ و یکپارچه به صحنه آمدند و در پی تکلیف الهی به امامشان لبیک گفتند و در جبهه‌های جنگ حضوری شگفت‌انگیز و باورنکردنی یافتند.

هشت سال دفاع مقدس، پایداری، مبارزه و حضور خالصانه در صحنه، آن‌چنان حماسه‌ای بود که بی‌تردید به عنوان نمونه‌ای بی‌بدیل و غیر قابل تکرار از مجاهدت امتی در پیروی از امامشان برای دفاع از آرمان‌ها و باورهای دینی خود در تاریخ خواهد ماند. فرزندان ایران اسلامی در این هشت سال، تصاویری بی‌نظیر از معنویت و شجاعت و دلآوری را به نمایش گذاشتند که بی‌اغراق، بازتاب روشن صحنه‌های مجاهدت یاران مظلوم حضرت اباعبدالله الحسین^ع در صحرای کربلا است.

آنان که در سال‌های نبرد، توفیق حضور در جبهه‌ها و عمل به تکلیف را داشتند، شاهد بوده‌اند که مدافعان حریم الهی هرکدام به فراخور ظرفیت و قابلیت خود، مسئولیتی را پذیرفتند و نقش آفرینی کردند. در میان مجاهدان دفاع مقدس، گروهی خستگی‌ناپذیر، تلاشگر و بی‌تکلف، وظیفه‌ی تدارک و پشتیبانی از رزمندگان صحنه‌ی نبرد را بر عهده گرفتند. اینان جماعتی از مدافعان مرزهای ایران اسلامی بودند که با امکاناتی محدود، اما با اراده‌ای پولادین، خطوط عملیاتی را تدارک و پشتیبانی کردند تا رزمندگان با کمترین دغدغه برای نابودی دشمن گام‌های بلند بردارند. تلاشگران عرصه‌ی تدارکات و پشتیبانی بدون وقفه به تامین مستمر امکانات مورد نیاز در تمامی عملیات‌های نظامی و خطوط پدافندی همت گماردند تا نقش خود را در سرکوب دشمن متجاوز و شکست آنان به‌درستی ایفا نمایند. انبوه شهیدان، جانبازان و آزادگان و ایثارگران واحدهای تدارکات و پشتیبانی در طی هشت سال دفاع مقدس گواه این مدعا است.

آن‌چه اینک در پیش روی شما است، تصویری بسیار محدود، اما گویا از گستره‌ی وسیع خدمات ارزشمند سازمان تدارکات و پشتیبانی دوران هشت‌ساله‌ی جنگ تحمیلی است. این اثر نه برای برجسته نمودن خدمات رزمندگان تدارکات و پشتیبانی، که برای ارج‌نهادن به مجاهدات رزمندگان دوران دفاع مقدس است. به روح پاک و مطهر سرداران و ۴۰۰۰ هزار شهید تدارکات و پشتیبانی سپاه در دوران دفاع مقدس درود می‌فرستیم و صبر، مقاومت و ایثار خانواده‌های والامقام آنان را ارج می‌نهیم و برای همه‌ی ایثارگران و رزمندگان عزیز این خانواده‌ی بزرگ و خصوصاً جانبازان، سلامتی و سربلندی آرزو داریم.

ستاد کنگره‌ی بزرگداشت سرداران و

۴۰۰۰ شهید تدارکات و پشتیبانی سپاه

ارتش بعثی عراق با شلیک اولین گلوله‌ی توپ از پادگان بعقوبه توسط شخص صدام حسین و اعلام لغو قرارداد ۱۹۷۵ الجزایر، هجوم همه‌جانبه را به شهرهای مرزی ایران آغاز کرد.

▲ آبادان
 نمایی از شهر پس از بمباران هواپیمای عراقی
 عکاس: منوچهر بندر
 مهر ۱۳۵۹

◀ خرم آباد
 بمباران مناطق مسکونی اطراف قلعه‌ی فلک‌الفلاک
 عکاس: علیرضا فرزین
 ۳۰ دی ۱۳۶۵

بُستان؛ منطقه‌ی عملیاتی طریق القدس
۱۰ آذر ۱۳۶۰

پس از فتح بستان، مردم روستاهای غربی شهر از جمله سعیدیه، رمیم، ابوچلاج، ساهندی، خرابه و ... برای دورماندن از آسیب حمله‌های عراق، مناطق مسکونی خود را به سمت شهرهای حمیدیه و سوسنگرد ترک می‌کنند. عکاس: سعید صادقی

اهواز، کمپلو؛ مسجد حضرت علی بن موسی الرضا(ع)
مهر ۱۳۵۹
جوانان شهر با ساختن کوکتل مولوتوف در حیاط
مسجد، برای مقابله با مهاجمان عراقی آماده
می‌شوند. عکاس: رضا محمدی

▲ تهران، اطراف ورزشگاه آزادی ۱۲ آذر ۱۳۶۵
 اتوبوس‌های آماده برای انتقال نیروهای داوطلب مردمی با عنوان «سپاهیان حضرت محمد(ص)» به جبهه‌های جنگ؛ پیش از عملیات کربلای پنجم
 عکاس: اباصلت بیات

◀ تهران، ورزشگاه آزادی آذر ۱۳۶۵
 تجمع بیش از یکصد هزار نیروی داوطلب بسیج برای اعزام به جبهه‌های نبرد
 عکاس: مجتبی آقایی

► تهران ۱۳۶۵

اتوبوس‌های شهری شرکت واحد، حامل رزمندگان داوطلب مردمی برای اعزام به جبهه‌ها
عکاس: سعید رضایی‌زاده

► تهران بهمن ۱۳۶۴

اعزام کاروان راهیان کربلا (نیروهای داوطلب بسیجی) به جبهه‌ها برای ادامه‌ی عملیات بزرگ والفجر هشت
عکاس: علی رهبر

◀ تهران، تقاطع خیابان‌های ولیعصر (عج) -

طالقانی زمستان ۱۳۶۴

ارسال کاروان کمک‌های مردمی به جبهه‌ها
عکاس: علی فریدونی

همدان، خیابان اکباتان، روبه روی مسجد جامع
۴ مهر ۱۳۶۶
کمک‌های مردمی در قالب کاروان تدارکاتی حماسه‌سازان عاشورا پس از برگزاری نماز جمعه به جبهه‌ها ارسال شد. برای تأمین خوراک بهتر، دام‌های اهدایی را زنده به جبهه‌ها می‌فرستادند.
عکاس: عبدالرضا چهاردولی

همدان، خیابان اکباتان، روبه روی مسجد جامع
۴ مهر ۱۳۶۶
ارسال کمک‌های مردمی با کاروان تدارکاتی حماسه‌سازان عاشورا به جبهه‌ها
عکاس: عبدالرضا چهاردولی

تهران، روبه روی دانشگاه تهران بهار ۱۳۶۴
جمع آوری کمک های مردمی برای رزمندگان
جبهه ها در حین برگزاری نماز جمعه توسط
پایگاه های ستار کمیته ی امداد امام خمینی (ره)
عکاس: محمد اسلامی راد

▲ تهران، خیابان انقلاب
زمستان ۱۳۶۷
قلک‌های پس‌انداز دانش‌آموزان برای اهدا و کمک
به جبهه‌های جنگ در روز اعزام کاروان تدارکاتی
حماسه‌سازان عاشورا عکاس: اباصلت بیات

◀ تهران، خیابان انقلاب
۳۰ فروردین ۱۳۶۴
دانش‌آموزان مدارس راهنمایی قلک‌های
پلاستیکی نارنجک‌گونه‌ی خود را برای اهداء
به جبهه‌ها، به محل برگزاری نماز جمعه می‌برند.
عکاس: امیرعلی جوادیان

همدان، میدان بعثت؛ نمازخانه‌ی ساختمان قدیم
 جهاد سازندگی
 ۱۳۶۳
 شمارش وجوه قلک‌های اهدایی دانش‌آموزان به
 رزمندگان جبهه‌ها عکاس: غلامرضا ایپکلو

همدان، خیابان اکباتان، روبه‌روی مسجد
 جامع
 بهار ۱۳۶۵
 جمع‌آوری هدایای مردمی برای کمک به
 جبهه‌ها توسط پایگاه‌های موقت کمیته‌ی امداد
 امام خمینی(«) در مسیر نمازگزاران نماز جمعه
 عکس: آرشیو اداره‌کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان

همدان، شهرستان مریانج؛ مسجد جامع پاییز ۱۳۶۴
جمع‌آوری نان‌های خانگی اهدائی مردم به رزمندگان
عکس: آرشیو جهاد کشاورزی استان همدان

▲ تهران، خیابان سعدی؛ مسجد اکباتان پاییز ۱۳۶۲
 بسته‌بندی کمک‌های مردمی برای ارسال به
 جبهه‌ها عکاس: سعید عینی‌فر

► تهران، خیابان انقلاب آذر ۱۳۶۶
 نمایش تلاش بانوان در پشت جبهه و فعالیت کاروان
 کمک‌های مردمی به رزمندگان بر روی کامیون در
 خیابان‌های شهر عکاس: سعید صادقی

